

Het begin van de Nederlandse taal

Een Oudnederlandse liefdestekst

Korte lesomschrijving Leerlingen maken in deze les kennis met het oudste, geschreven Nederlands. Ze verdiepen zich in de betekenis van de zin *Hebban olla vogala...* en worden zich bewust van taalveranderingen in het Nederlands. Ook leggen leerlingen een relatie tussen het tekstfragment uit ongeveer 1100 en de moderne tijd.

Titel Het eerste Nederlands

Vak/vakken/leergebied Nederlands

Canonvenster(s) Hebban olla vogala

Tijdvak 4 Tijd van steden en staten (1000-1500)

Doelgroep vwo-2, havo-3

Tijd/duur 1 lesuur à 50 minuten

Groeperingsvorm individueel of in tweetallen (naar keuze van de docent)

Leerdoelen

- De leerling kan twee voorbeelden noemen van Oudnederlandse teksten en weet uit welke tijd ze stammen.
- De leerling kan de betekenis geven van de zin *Hebban olla vogala nestas hagunnan hinase hic enda thu wat unbidan we nu?*
- De leerling kan met behulp van voorbeelden uitleggen dat de schrijfwijze van het Nederlands steeds verandert.

Benodigde voorkennis

-

Randvoorwaarden

-

Beoordeling

-



Lesactiviteiten

Activiteit 1: Introduceer de les

Lees de oudste Nederlandse zin twee keer voor:

Hebban olla vogala nestas hagunnan hinase hic enda thu wat umbidan we nu?

Vraag de leerlingen wat de zin volgens hen betekent. Zeg niet of het goed of fout is maar deel het werkblad uit.

Activiteit 2: Maak de opdrachten op het werkblad

Leerlingen maken de drie opdrachten op het werkblad:

- Opdracht 1: Lees en vertaal een doopbelofte
- Opdracht 2: De spelling verandert steeds
- Opdracht 3: Liefdesliedjes van nu

Activiteit 3: Bespreek het werkblad na

Laat leerlingen hun antwoorden voorlezen. Benadruk overeenkomsten en verschillen tussen de uitwerkingen van de leerlingen.

Bijlagen

- Werkblad
 - Achtergrondinformatie voor de docent
-



Werkblad Het begin van de Nederlandse taal

Opdracht 1 Lees en vertaal een doopbelofte

Een van de oudste teruggevonden Nederlandse teksten is de *Utrechtse doopbelofte* uit het einde van de achtste eeuw. De tekst bestaat uit vragen van een priester en antwoorden van een dopeling. In die periode vond de doop meestal plaats als men volwassen was. Een deel van de tekst is opvallend goed te begrijpen. Lees maar.

Fragment van de Utrechtse doopbelofte uit de 8^e eeuw:

*gelobistu in got alamehtigan fadaer
ec gelobo in got alamehtigan fadaer
gelobistu in crist godes suno
ec gelobo in crist gotes suno
gelobistu in halogan gast
ec gelobo in halogan gast*

a Vertaal de doopbelofte.

gelobistu in got alamehtigan fadaer *Geloof je in God, (de) almachtige vader*

ec gelobo in got alamehtigan fadaer *Ik geloof*

gelobistu in crist godes suno

ec gelobo in crist gotes suno

gelobistu in halogan gast

ec gelobo in halogan gast

b Noteer de woorden uit de doopbelofte die sterk op het moderne Nederlands lijken.



Opdracht 2 De spelling verandert steeds

Het oudst bekende Nederlandstalige fragment dateert van rond 1100. Een Vlaamse monnik schreef het op. Het is een zin uit een soort liefdesliedje:

Hebban olla vogala nestas hagunnan hinase hic enda thu wat umbidan we nu?

Letterlijk, woord voor woord, betekent deze zin:

Hebben alle vogels nesten begonnen behalve ik en jij wat wachten we nu?

a Maak een vertaling van de zin in modern Nederlands.

b Niemand weet hoe deze zin over 500 jaar geschreven zal worden. De schrijfwijze van het Nederlands is dan ongetwijfeld weer veranderd. Schrijf op hoe deze zin er rond het jaar 2500 uit zou kunnen zien.

c Ruil de zin die je bij opdracht 2b hebt opgeschreven met je buurman/vrouw. Noteer wat hij/zij veranderd heeft aan het Nederlands op het gebied van:

de spelling van werkwoorden

de spelling van andere woorden

de woordvolgorde in de zin



Opdracht 3 Liefdesliedjes van nu

Kies opdracht A of B.

Keuzeopdracht A Zoek drie zinnen uit moderne liedteksten

Noteer drie zinnen uit moderne (pop)muziekteksten met een vergelijkbare betekenis als 'hebban olla vogala...'. Vertaal Engelse zinnen in het Nederlands.

hebban olla vogala nestas hagunnan hinase hic enda thu wat umbidan we nu

zin 1

zin 2

zin 3

Keuzeopdracht B Schrijf een kort liefdesliedje

Schrijf een kort liefdesliedje in modern Nederlands met een vergelijkbare betekenis als de zin *Hebban olla vogala nestas hagunnan hinase hic enda thu wat umbidan we nu*.



Achtergrondinformatie voor de docent

- <http://www.literatuurgeschiedenis.nl>
- <http://www.neder-l.nl/bulletin/2002/03/020310.html>
- Teleblik (de school moet een account aanvragen):
http://vo.teleblik.nl/dossiers/geschiedeniscanon/monniken_en_ridders
- de website Entoenu: <http://entoen.nu/>
- http://boekenmuseum.nl/hebban_olla.htm
- Nicoline van der Sijs, *Taal als mensenwerk: het ontstaan van het ABN*, Sdu uitgevers, Den Haag, 2004
- Nicoline van der Sijs, *De geschiedenis van het Nederlands in een notendop*, Uitgeverij Bert Bakker, 2005
- J. Schlebush e.a., *Nieuw Nederlands 3 v-editie*, Wolters-Noordhoff, Groningen, 1995; (hoofdstuk 1 De middeleeuwen) (niet meer leverbaar)



© 2009, **Stichting Leerplanontwikkeling (SLO), Enschede**

Alle rechten voorbehouden. Mits de bron wordt vermeld, is het scholen toegestaan om zonder voorafgaande toestemming van SLO dit lesmateriaal geheel of gedeeltelijk te kopiëren dan wel op andere wijze te verveelvoudigen voor gebruik in en ten behoeve van de school.

Dit materiaal is ontwikkeld door SLO met medewerking van: Cees van der Kooij en Gerard Rozing.